

УДК 94 (477.83.86)

ББК 63.3 (4 Укр.) 52

Л.І. Шологон

**“ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСНИК” (1898–1914 рр.) ЯК ДЖЕРЕЛО ДО
ВИВЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ
ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.**

У статті аналізується зміст “Літературно-наукового вісника” впродовж 1898–1914 рр. Звернуто увагу на передумови видання часопису, його редагування та висвітлення на сторінках журналу національно-культурного життя українців Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Ключові слова: “Літературно-науковий вісник”, Галичина, часопис.

Серед періодичних видань Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст. заслуговує уваги літературно-публіцистична періодика, оскільки вона дозволяє ознайомитися з найкращими творами української літератури зазначеного періоду й прослідкувати за допомогою статей публіцистичного характеру найважливіші аспекти національно-культурного життя українців краю.

З 1880 р. у Галичині видавали журнал “Зоря”, призначений для родинного читання. Крім цього, упродовж 1894–1897 рр., завдяки зусиллям І.Франка, виходив у світ літературно-публіцистичний часопис “Житє і слово”, офіційним видавцем якого була дружина письменника Ольга, оскільки чи не єдина допомагала його редагувати [28, с.278].

Проте складно було заперечити й те, що часопис “Зоря” вимагав серйознішого підбору матеріалу та кращого редагування, а журнал “Житє і слово” мав небагато передплатників. Саме тому доцільним було об’єднати творчі зусилля обох редакційних комітетів вищезгаданих періодичних видань, щоб підняти на вищий щабель рівень нового часопису. Ініціатором таких змін виступив голова НТШ М.Грушевський, який зазначив в одному з автобіографічних творів: “З кінцем 1897 р. підніс я справу зреформування ілюстрованого тижневика “Зоря” на літературно-науковий місячник; проект був прийнятий виділом Наукового Товариства ім. Шевченка, і з 1898 р. почав виходити “Літературно-Науковий Вісник”, а в число редакторів вступив від початку і я (заразом з Маковеем і Франком, пізніше з Гнатюком і Франком)” [4, с.277].

Джерела засвідчують, що неабиякі надії на нове літературно-публіцистичне видання покладав І.Франко, який у листопаді 1897 р., у листі до Б.Грінченка, повідомляв про те, що “Житє і слово” та “Зоря” перестають виходити у світ, а замість них зусиллями новоствореного редакційного комітету будуть видавати “Літературно-науковий вісник” (далі – ЛНВ), про який писав: “Комітет бажав би зробити “Вісник” справжнім органом не тільки для підпирання літературної продукції, а також для вироблення літературного смаку і розбудження літературних інтересів серед нашої суспільності” [48, с.49].

Видання часопису та його зміст неабияк зацікавили дослідників. Вивчення ролі ЛНВ у процесі національного відродження українців започаткував багатолітній редактор журналу І.Франко [53, с.10]. Упродовж 20–30-х рр. ХХ ст. були зроблені перші спроби проаналізувати події літературного життя кінця ХІХ – початку ХХ ст. у працях Д.Дорошенка [10], І.Крип’якевича [19], В.Щурата [65]. У 40–80-х рр. ХХ ст. окремі сторони згаданої теми стали об’єктом уваги дослідників української діаспори – М.Мушинки [33], В.Сімовича [39], А.Франко-Клочко [56]. Внесок видавців ЛНВ у справу пробудження національної свідомості неабияк зацікавив сучасних науковців – О.Валіон [3], І.Іванюту [15], Н.Кузіну [20], М.Макарчука [28], А.Франка [45], Ю.Шаповала [63] та інших, які висвітлили різні аспекти цієї проблеми.

Метою статті є аналіз змісту ЛНВ упродовж 1898–1914 рр., щоб з'ясувати найважливіші тенденції національно-культурного життя українців Галичини зазначеного часового проміжку. Вважаємо, що, незважаючи на те, що журнал із 1907 р. виходив у Києві, його тематика залишалася важливою для дослідження згаданої проблеми, оскільки серед дописувачів і передплатників часопису було чимало галичан; на сторінках ЛНВ подавалося багато інформації про життя “австрійських” українців.

Біля джерел ЛНВ (у перший період його видання – 1898–1906 рр.) стояли видатні українські вчені та літератори: І.Франко (редактор), М.Грушевський, О.Маковей і В.Гнатюк. Вони ж входили до складу першої редколегії. У другий період (1907–1920 рр.), коли журнал видавали в Києві, його очолив М.Грушевський (спочатку як редактор, пізніше як шеф-редактор). До редколегій, які часто змінювалися, входили Ф.Красицький, М.Євшан, О.Кобилянська, М.Павловський, О.Левицький, В.Леонтович, О.Олень, Ю.Сірий, Л.Старицька-Черняхівська, Л.Цегельський. У січні 1915 р. видання журналу на час дії воєнного стану було призупинено до березня 1917 р. Після відновлення видання ЛНВ у Львові (1922–1923 рр.) редактором став Д.Донцов, а до редакційного комітету входили М.Галушинський, В.Гнатюк, В.Дорошенко, Ю.Павликовський, І.Раковський, В.Целевич [63, с.4].

Про неабияку популярність ЛНВ уже в 1899 р. І.Франко писав: “Отже, можемо сказати, що на наш “Вісник” звернули увагу і поляки, і німці, і москалі, подаючи про нього звістки, перекладаючи мішені в нім праці; його багатою хронікою користувалися інші періодичні видання, цитуючи або й не цитуючи джерело...” [54, с.157].

Письменник О.Маковей про редагування ЛНВ у 1898 – на початку 1899 рр. і про працю разом із М.Грушевським та І.Франком зазначив в “Автобіографії”: “Я в товаристві сих двох учених багато навчився і під їх проводом написав дещо корисне. Втягнувся також у наукову роботу” [29, с.235]. Про роботу над ЛНВ в одній із публіцистичних статей І.Франко звернув увагу на таке: “В редакції “Літературно-наукового вісника” я зразу зайняв підрядне становище з платою, здається, по 40 ринських на місяць, а тільки по уступленні О.Маковея обняв фактичне редакторство та коректуру з платою по сто римських на місяць. В ту суму входила моя оригінальна та перекладна праця... На цьому становищі я продержався при “Літературно-науковому віснику” до кінця 1906 р., коли задля перенесення друку до Києва, я признав неможливим його редагування у Львові” [55, с.518]. Ці та інші свідчення дозволяють стверджувати, що в період 1899–1906 рр. головним редактором ЛНВ був І.Франко. Велику допомогу в підготовці до друку видання надавав інший редактор часопису – В.Гнатюк. 1901 р. І.Франко звернувся до виділу НТШ із проханням підвищити платню своєму колезі, оскільки, на його думку, вона вимагала більшої винагороди. Загалом В.Гнатюк опублікував у ЛНВ 50 наукових розвідок і понад 600 рецензій, оглядів і заміток [15, с.13].

Серед епістолярної спадщини І.Франка 1904 р. можна знайти такі рядки: “...за хворобою Гнатюка на моїх плечах завис увесь “Літературно-науковий вісник”, зависла маса іншої коректури...” [49, с.237]. Не зважаючи на це, згодом дослідники високо оцінили редакторську працю Івана Яковича, зокрема, В.Сімович написав: “Розгорніть будь-яку книжку “Літературно-наукового вісника” з того часу... скрізь відчуєте Франкову руку, з усього б'є його широке знання, з усього пробивається сила його духу” [39, с.165].

До 1901 р. ЛНВ могли передплачувати читачі з Наддніпрянської України. Проте поступово зростаюча популярність часопису призвела до того, що на підставі Емського указу 1876 р. ввезення журналу на територію Росії було заборонене. Редакція розцінила це як “брутальний удар”, що, безумовно, завдав виданню певних матеріальних збитків, але не досяг остаточної мети – зруйнувати “центральный орган української літератури” [52, с.39; 61, арк.1]. Навпаки, тепер вона могла працювати вільно, без поправок на

можливі заборони та компромісного замовчування найгостріших аспектів в аналізі подій.

Про причини перенесення редакції ЛНВ до Києва І.Крип'якевич у праці "Михайло Грушевський. Життя і діяльність" зазначив: "Та цей журнал мав іще інше значення: він мав єднати галицьких та буковинських українців із наддністрянськими... коли першою російською революцією (1905 р.) впала заборона з українського слова він (М.Грушевський. – Л.Ш.) переніс (1907 р.) "Вісник" до Києва. Цей журнал об'єднав передзбручанських і зазбручанських українців уже з Києва..." [19, с.463].

Зміни в складі редакційного комітету ЛНВ 1907 р., на думку багатьох сучасників тих подій та окремих дослідників, призвели до погіршення літературного і наукового рівня видання. Часопис часто критикували на сторінках періодичних видань Галичини [23; 24, с.10]. Не міг не звернути уваги на його зміст І.Франко, який писав у листі до письменниці Н.Кибальчич: "Я мав розмову з проф. Грушевським про редагування "Вісника" в році 1908 і прямо скандальні речі, які друкувались там протягом цілого року, та він на своє оправдання знає тільки одно сказати, що ліпших йому не присилають" [50, с.370].

Дослідниця "київського періоду" видання ЛНВ Н.Кузіна аргументувала це тим, що становлення часопису в Києві супроводжували значні матеріальні труднощі, а переважна більшість громадян байдуже ставилася до своєї преси. Свідомі українці бажали отримувати журнал для ознайомлення з українським національним рухом у переважній більшості безкоштовно, мотивуючи це відсутністю грошей. Тому редакція з огляду на матеріальний стан деяких категорій населення: учнів, студентів, сільських учителів, службовців, робітників і селян надавала пільги при передплаті [62, арк.1].

Значною перешкодою для розвитку часопису були цензурні установи, зокрема, за наказом генерал-губернатора було покладено пильний нагляд за редагованим М.Грушевським журналом.

Однією з особливостей видання ЛНВ у 1907–1914 рр. було одночасне видання часопису в Києві та Львові. Перебуваючи переважно більшість часу в Галичині, М.Грушевський через листування продовжував бути в курсі всіх справ редакції – від фінансових проблем до змісту кожної окремої книги, і ця обставина, як засвідчують джерела, створювала неабиякі труднощі в керівництві київським виданням часопису, що не могло не позначитися на рівні видання [20, с.11].

Не зважаючи на це, М.Грушевський, звертаючись у квітні 1912 р. до читачів ЛНВ у зв'язку з п'ятиріччям перенесення видання часопису до Києва, дав високу оцінку творчим зусиллям редколегії й заявив про складання повноважень редактора (практично залишаючись і надалі шеф-редактором місячника). Далі до 1920 р., тобто до завершення київського періоду ЛНВ, редколегію очолював О.Олесь [6, с.3].

Щодо змісту видання, то традиційним для літературного вісника був поділ опублікованого матеріалу на дві частини: художню та публіцистичну. У першій публікували свої прозові твори та драми І.Франко, В.Стефаник, Марко Черемшина, М.Грушевський, О.Маковей, О.Кобилянська, Н.Кобринська, С.Ковалів, А.Крушельницький, Леся Українка, М.Коцюбинський, О.Кониський, Б.Лепкий, С.Єфремов, Г.Хоткевич, Б.Грінченко, І.Липа, К.Гриничева, Н.Кибальчич, В.Винниченко, Л.Старицька-Черняхівська, О.Олесь та інші; поезії – Леся Українка, І.Франко, Б.Грінченко, П.Грабовський, Г.Хоткевич, Б.Лепкий, М.Рильський, Уляна Кравченко, Х.Алчевська, П.Граб. На сторінках ЛНВ розміщували свої літературні твори як відомі письменники, так і початківці. В автобіографічному творі Марко Черемшина писав: "Коли засновано "Літературно-науковий вісник", я, за порадою Франка, виступив у ньому з своїми неореалістичними новелами з мужицького життя та залишив поезію в прозі" [32, с.175]. В.Стефаник одні з перших своїх оповідань також опублікував у ЛНВ. Письменник у

1900 р. погодився на стипендію в розмірі 50 золотих ринських від НТШ і зобов'язався всі свої твори публікувати на сторінках часопису [22, с.217].

Серед творів зарубіжної літератури, перекладених українською мовою, заслуговують уваги гуморески М.Твена та його оповідання “Рай чи пекло” (переклад М.Лозинського), гумористичні оповідання К.Джерома в перекладі О.Маковея, добірка грузинських поезій, перекладена українською М.Білоусенком, німецьких Й.Гетте (в перекладі П.Куліша), оповідання А.Чехова (переклав М.Грушевський) [27].

Не менш змістовною була публіцистична частина ЛНВ. Варто звернути увагу на ряд її статей і рубрик. Одними з найцікавіших, на наш погляд, були розвідки О.Маковея під назвою “Літературно-критична студія” [31, с.152], де автор зробив професійний аналіз творчості відомих письменників: А.Чайковського, С.Коваліва, О.Кобилянської, П.Грабовського, П.Куліша та інших. Традиційною для перших томів літературного вісника була оцінка нових творів української літератури, зокрема, оповідання “Царівна” О.Кобилянської [8, с.174], повісті І.Франка “Для домашнього огнища” [5, с.26], історичної драми М.Старицького “Богдан Хмельницький” [43, с.11] тощо. Як правило, їх публікували під заголовком “Новинки нашої літератури”. Читачі, які цікавилися розвитком як вітчизняного, так і зарубіжного літературного процесів і науковим життям, могли знайти чимало цінного для себе в рубриках: “З інтернаціональних наукових конгресів” [13, с.1], “З російської України” [14, с.190], “З чужих літератур” [47, с.167], “З життя і письменства” [30, с.162], “Хроніка і бібліографія” [57, с.182]. 1902 р. з'явилися нові: “Уваги на сучасні теми”, “Наші театральні новини”, “Наукові листки” (повідомляли останні новини наукового життя), “Над свіжими могилами” (публікували некрологи та посмертні згадки про відомих людей); 1907 р. у зв'язку з перенесенням видання місячника до Києва з'явилися такі тематичні напрями: “Із українського життя в Росії”, “Із австрійської України”, “Огляди” (повідомляли про події суспільно-політичного життя у світі) [35, с.140].

Якщо зупинитися більш детально на змісті окремих тематичних добірок, то варто зазначити, що досить цікаво була побудована рубрика “Хроніка і бібліографія”, де вміщувалося чимало змістовної та різнопланової інформації. Зокрема, у книзі другій за 1899 р. усі повідомлення розділили на шість окремих груп: I. Рецензії і звістки; II. Нові книжки; III. З газет і журналів; IV. Пам'ятні дні; V. З науки і штуки; VI. Із суспільного життя [57, с.185]. Наприклад, у другій групі, інформуючи про нові видання, розповідалося про оповідання В.Стефаніка, О.Кобилянської, В.Щурата, Є.Гребінки, П.Квітки-Оснотиненка; у п'ятій – “З науки і штуки” – про буковинські початкові школи в 1898 р., університетську бібліотеку у Львові, український театр і археологічні розкопки в Херсонесі.

1904 р. рубрика “Хроніка і бібліографія” мала такі складові частини: 1. З літератури і науки; 2. Нові книжки; 3. Театр і штука; 4. Некрологи; 5. Персоналії; 6. З громадського життя; 7. Від редакції [59, с.185]. Проте вона була не менш цікавою, ніж у попередні роки. 1907 р. вищезгадана рубрика у вигляді словника з окремими підрубриками зникає.

Варто звернути увагу на добірку “Із чужих літератур”, автором якої до 1912 р. був І.Франко, де повідомлялося про життєвий і творчий шлях Е.Золя, творчість Д.Алігієрі, В.Гюго, роман Л.Толстого “Воскресення” [16, с.54] тощо. Згодом, у рамках вищезгаданої рубрики, почали публікувати статті й інші автори, зокрема, Ю.Сірий із нагоди століття від дня народження Ч.Діккенса, М.Євшан – про творчість письменника та публіциста Ж.-Ж.Руссо, С.Русова – розвідку про сербську літературу [38, с.120]. Аналіз згаданих публікацій дозволяє стверджувати про широкий кругозір співробітників ЛНВ, який не обмежувався лише україномовними творами. Вони були знайомі з найкращими здобутками світової літератури й намагалися проінформувати про них своїх читачів.

Якщо спочатку літературні твори й окремі тематичні рубрики публікували не в строгому порядку, то з 1904 р. на сторінках ЛНВ спостерігається більш чітка їх структуризація [25]. Зокрема, літературна частина журналу мала такі підрозділи: I. Поезії; II. Повісті, новели, драми. Третій підрозділ "Література, наука, штука" включав різноманітні рубрики публіцистичного та бібліографічного характеру. 1907 р. розділ другий отримав назву "Повісті, новели, драми, мемуари"; третій "Література, наука, суспільне жите" [26]. 1911 р. бібліографію виділили в окремий – четвертий розділ. До нього ввійшли повідомлення інформаційного характеру в рубриках "Книжки надіслані до редакції", "Нові українські книжки і брошури", "Від редакції", "Оголошення".

Не менше уваги заслуговують розвідки публіцистичного змісту, які дозволяють досліднику ознайомитися з найвідомішими постатями в тодішньому літературному житті Галичини, Буковини та Наддніпрянщини, отримати інформацію про розвиток музичного й образотворчого мистецтва, театру тощо.

Серед письменників Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. не можна не помітити велич таланту І.Франка. 1898 р. на сторінках ЛНВ опублікували статтю "Ювілей 25-літньої літературної діяльності Івана Франка", де розповіли про святковий захід, влаштований із нагоди ювілею, у якому взяли участь численні представники студентства та видатні українські громадсько-політичні діячі: М.Грушевський, В.Гнатюк, Н.Кобринська. Часопис надрукував промови про значення літературної та громадської праці І.Франка, яку переоцінити, безперечно, дуже важко. Варто звернути увагу на слова М.Грушевського на святкуванні ювілею, який зазначив: "Красна література і театр, публіцистика і суспільні студії, наука і популярна література, не кажу вже за політичне і суспільне жите – в усіх сферах нашого культурного життя ми бачимо ювілята; скрізь зіставляє він визначні сліди, підпорядковуючи свої особисті симпатії й нахили моментальним потребам своєї суспільности" [66, с.113].

У ЛНВ вмістили також багато інформації про східноукраїнських поетів і письменників, громадських діячів у посмертних згадках, надрукованих у пам'ять про видатних людей, що пішли з життя. У серії невеликих розвідок "Над світлими могилами" [34, с.160] 1902 р. опублікували спогади про Тадея Рильського й Олександра Кониського.

Редакція журналу не могла оминати увагою смерті 27 квітня 1904 р. відомого українського драматурга, співробітника ЛНВ М.Старицького [60]. Автор статті повідомив читачів, що письменник свої перші твори опублікував у Галичині: 1865 р. – вірші в журналі "Нива", згодом драматичні твори в часописах "Правда", "Зоря" та ін.

1913 р. українська література втратила двох своїх видатних діячів: Лесю Українку та М.Коцюбинського. Редакція журналу не могла залишитись осторонь таких подій. Одна з книг за 1913 р. розпочиналася словами: "Незабутній пам'яті Лесі Українки сю книжку присвячує редакція "Літературно-Наукового Вістника", котрий вона стільки літ прикрашувала своїми творами". Усі публіцистичні розвідки в цьому томі часопису присвятили великій поетесі. Дуже влучно про велич її таланту та громадянську мужність написала Л.Старицька-Черняхівська: "Червоною ниткою переткано всю творчість Лесину почуттям високого героїзму. Героїнею була вона і в поезії і в щоденному життю... її героїзм був героїзмом великого серця й залізної волі, що бореться з щоденними буднями" [41, с.30].

Книга четверта за 1913 р. вийшла у світ з епіграфом: "Памяти Михайла Коцюбинського" (род. 1864, ум. 1913. 12 квітня) автора "Цвіта яблуні", "Для загального добра", "В путях шайтана", "Intermezzo", "Що записано в книгу життя", "Тіні забутих предків" і т. д., невтомного співробітника "Літературно-Наукового Вістника" присвячує сю книжку. Редакція". М.Грушевський у статті "Сумний Великдень" [7] повідомив, що саме під час радісних Великодніх свят український народ утратив талановитого письменника й активного громадсько-політичного діяча. Крім літературознавчих розвідок, у

яких Л.Старицька-Черняхівська [40], В.Леонтович [21] та інші високо оцінили творчий доробок М.Коцюбинського, на сторінках цього випуску ЛНВ опублікували статтю М.Жука, де автор зробив аналіз громадської праці письменника та зазначив: “Бо коли постала у Чернігові “Просвіта”, і повстала за допомогою покійного, то діяльність голови її – М.М.Коцюбинського була чи не найбільшою за увесь час, поки він господарював у ній. Найважливіші ініціативи були з його боку, чорна (буденна. – Л.Ш.) робота виконувалася ним старанно...” [12, с.233].

1914 р. запам’ятався українцям численними святковими заходами з нагоди визначного ювілею – століття від дня народження Т.Г.Шевченка. Редакція літературного вісника також ушанувала пам’ять великого генія, присвятивши йому один із томів за 1914 р., на сторінках якого М.Грушевський писав: “3 столітньої перспективи все ясніше вирисовується перед нинішнім поколінням великий і радісний момент приходу на землю “Апостола правди”, національного пророка, котрому судилося відкрити нову епоху в життю нашого народу, сказавши те велике слово...” [9, с.212]. Не менш цікавими були статті й інших авторів, зокрема І.Стешенка “Наша велика книга” [42], С.Русової “Жінка в поезії Шевченка” [37], Д.Антоновича “Естетичні погляди Шевченка” [1], К.Широцького “Русалки” (Картина Шевченка)” [64], у яких зроблено аналіз як літературної, так і малярської творчості Великого Кобзаря.

Редакція ЛНВ не оминула увагою становлення та розвиток українського музичного мистецтва, яке справедливо пов’язували з творчістю М.В.Лисенка. І.Франко в статті “Лисенкове свято в Австрії” [51] розповів про святкування впродовж 6–13 грудня 1904 р. у Галичині та Буковині тридцятилітнього ювілею його композиторської праці. Жителі західноукраїнських земель, як зазначив автор, дуже тепло зустрічали М.Лисенка на своїй землі.

Після смерті великого композитора в 1912 р. на сторінках журналу опублікували чимало статей, де зробили спробу оцінити значення його творчості для формування національного музичного мистецтва. В одній із них композитор Ф.Колесса зазначив: “Через артистичне оброблене українських народніх мотивів та через свої оригінальні твори Лисенко став творцем української національної музики, впровадив її на широкий шлях світової культури музичної, яку й збагатив скарбами українського народного духа” [18, с.262].

Цікаві спогади про М.В.Лисенка в ЛНВ надрукували письменниця О.Пчілка [36] та мистецтвознавець Л.Кобилянський. Вони розповіли не лише про знайомство з композитором, побутові умови життя, а й про створення ним знаменитих опер “Тарас Бульба” та “Різдвяна ніч”. Про останню Л.Кобилянський писав: “В історії культурного відродження української нації стала ся подія великої ваги й великого значіння – народилася національна українська опера” [17, с.498].

Заслужують уваги публікації журналу про театральне життя. Зокрема, І.Франко присвятив одну із статей І.Тобілевичу (Карпенку-Карому): “Одному із батьків новочасного українського театру, визначному артисту та великому драматургу” [46, с.237].

З нагоди двадцятилітньої праці на театральній сцені професійної актриси М.Заньковецької в ЛНВ В.Дорошенко опублікував змістовну розвідку, де високо оцінив її творчість: “...се найбільший талант, який має український театр за весь час свого існування і взагалі одна з видатних артисток, яких бачив цивілізований світ у ХХ столітті” [11, с.312].

Деякі цікаві розвідки вмістила редакційна колегія про українське образотворче мистецтво Галичини. 1905 р. Р.Братковський [2, с.249] повідомив про першу виставку українських митців у Львові, яку організувало “Товариство прихильників української науки, літератури і штуки” за активною участю художника І.Труша й професора М.Грушевського. На виставці експонували дерев’яні вироби, виготовлені

майстрами з родини Шкрібляків, народний одяг, картини художників І.Труша, Ю.Панькевича, М.Жука, М.Бойчука. Автор зробив професійний аналіз вищезгаданих творів образотворчого мистецтва, звертаючи увагу не лише на талант їхніх авторів, але й на певні недоліки їхньої творчості.

І.Труш, публікуючи повідомлення про смерть поета й художника Корнила Устиновича [44, с.218], розповів читачам про його літературну та малярську працю. Автор звернув увагу на те, що талант художника не міг повністю розкритися, оскільки Віденська академія штук красних, де він навчався, не розвивала справжнього таланту, а лише вчила малювати. Саме тому, на думку І.Труша, твори К.Устиновича, зокрема "Мойсей", "Гуцулка", написані з певними хибами. Оскільки він не підтримував стосунків із львівським "Товариством для розвою руської штуки", то було складно відкрити нові грані свого таланту.

Підсумовуючи огляд, можна зробити висновок, що завдяки видатним ученим і літераторам, причетним до редагування ЛНВ упродовж 1898–1906 рр., часопис став одним із провідних українських літературно-публіцистичних журналів. Видання ЛНВ у Києві в 1907–1914 рр., що було зумовлено прагненням об'єднати українців Галичини, Буковини та Наддніпрянщини, супроводжувалося певними політичними й організаційними перешкодами, що дещо знизило його літературний і науковий рівень. Не зважаючи на це, поезії та прозові твори, опубліковані на сторінках журналу, знайомили читачів із найкращими здобутками української та зарубіжної літератури. Часопис також суттєво розширив кругозір читача, який цікавився розвитком музичного й образотворчого мистецтва, театру тощо.

Окремі випуски журналу, присвячені видатним постатям української літератури, зокрема, Лесі Українці, М.Коцюбинському, Т.Шевченку та іншим, публікували не лише художні твори й поезії, але й різнопланові матеріали про згаданих письменників: спогади сучасників, статті літературознавців, які подали аналіз різних аспектів їхньої творчості.

Загалом, видання ЛНВ, завдяки своїй змістовності й оригінальності, було непересічною подією для українців Галичини та Наддніпрянщини, а матеріали часопису, на нашу думку, є цінним джерелом для відтворення національно-культурного життя кінця ХІХ – початку ХХ ст.

1. Антонович Д. Естетичні погляди Шевченка / Д. Антонович // Літературно-науковий вісник (далі – ЛНВ). – 1914. – Т. 65. – С. 258–265.
2. Братковский Р. Перша виставка українського мистецтва у Львові / Р. Братковский // ЛНВ. – 1905. – Т. 29. – С. 249–256.
3. Валіон О. Роль М. Грушевського у національно-культурному відродженні українського народу (кінець ХІХ – початок ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07. 00. 01 / О. Валіон. – Чернівці, 2003. – 20 с.
4. Грушевський М. Автобіографія, 1926 р. / М. Грушевський // Великий українець : Матеріали з діяльності М. С. Грушевського / упоряд. А. П. Демиденко. – К. : Веселка, 1992. – С. 220–240.
5. Грушевський М. Для домашнього огнища, повість Івана Франка / М. Грушевський // ЛНВ. – 1898. – Т. 1. – С. 26–30.
6. Грушевський М. П'ять фїт тому... / М. Грушевський. – 1912. – Т. 58. – С. 3–9.
7. Грушевський М. Сумний Великдень / М. Грушевський // ЛНВ. – 1913. – Т. 64. – Кн. ІV. – С. 194–198.
8. Грушевський М. Царівна, оповідане О.Кобилянської / М. Грушевський // ЛНВ. – 1898. – Т. 1. – С. 174–176.
9. Грушевський М. Шевченкове столітє / М. Грушевський // ЛНВ. – 1914. – Т. 65. – С. 212–218.
10. Д. Д. Три роки відновленого Л.Н.Вісника / Д. Д. // ЛНВ. – 1925. – Т. 87. – Кн. 7–8. – С. 337–340.
11. Дорошенко В. Марія Заньковецька (До 25-літнього ювілею її сценічної діяльності) / В. Дорошенко // ЛНВ. – 1908. – Т. 41. – С. 312–316.
12. Жук Л. Погасле світло. Незабутньої пам'яті М. М.Коцюбинського / Л. Жук // ЛНВ. 1913. – Т. 64. – Кн. ІV. – С. 223–331.

13. З інтернаціональних наукових конгресів // ЛНВ. – 1898. – Т. 1. – С. 1–16.
14. З російської України // ЛНВ. – 1898. – Т. 2. – С. 190–195.
15. Іванюта І. Наукова і громадсько-політична діяльність академіка В. Гнатюка в контексті українського національного відродження кінця XIX – початку XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07. 00. 01 / І. Іванюта. – Чернівці, 2002. – 20 с.
16. Із чужих літератур. “Воскресенє” Толстого // ЛНВ. – 1900. – С. 54–60.
17. Кобилянський Л. Спомини про Л. В. Лисенка (з приводу перших роковин смерти батька української музики) / Л. Кобилянський // ЛНВ. – 1913. – Т. 61. – С. 498–502.
18. Колесса Ф. Народній напрям в творчості Миколи Лисенка / Ф. Колесса // ЛНВ. – 1913. – Т. 61. – С. 262–267.
19. Крип’якевич І. Михайло Грушевський. Життя й діяльність. На честь 125-річчя з дня народження М. С. Грушевського / І. Крип’якевич // Великий українець : Матеріали з діяльності М. С. Грушевського / упор. А. П. Демиденко. – К. : Веселка, 1992. – С. 448–483.
20. Кузіна Н. Роль “Літературно-наукового вісника” в національному відродженні України (Київський період 1907–1919 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07. 00. 01 / Н. Кузіна. – К., 2003. – 18 с.
21. Леонтович В. Естетизм М. М. Кошобинського / В. Леонтович // ЛНВ. – 1913. – Т. 64. – Кн. IV. – С. 199–203.
22. Лист до О. Гаморак. Краків, 6 червня 1900 р. // Стефаник В. Повне зібрання творів в трьох томах. – К. : Вид-во Академії наук Української РСР, 1952. – Т. 3 : Листи. – С. 217–218.
23. Липа І. Ще про “Літературно-Науковий Вісник” / І. Липа // Діло. – 1911. – 8 лютого.
24. Лукич І. Іван Франко. Кілька спогадів його сучасника і співробітника / І. Лукич. – Філадельфія: З друкарні при Сирітським Домі, 1927. – 37 с.
25. ЛНВ. – 1904. – Т. 25. – С. 3–120; С. 150–200.
26. ЛНВ. – 1907. – Т. 38. – С. 3–120.
27. ЛНВ. – 1911. – Т. 55. – С. 180–200.
28. Макарчук С. Писемні джерела з історії України / С. Макарчук. – Львів : Світ, 1999. – 352 с.
29. Маковей О. Автобіографія / О. Маковей // ЛНВ. – 1925. – Кн. XI. – С. 230–240.
30. Маковей О. З життя і письменства. Слово і діло галицьких москвофілів / О. Маковей // ЛНВ. – 1899. – Т. 5. – С. 162–176.
31. Маковей О. Літературно-критична студія / О. Маковей // ЛНВ. – 1898. – Т. 1. – С. 152–173.
32. Марко Черемшина. Автобіографія / Марко Черемшина // Марко Черемшина. Твори в двох томах / за ред. Ф. П. Погребника. – К. : Наукова думка, 1974. – Т. 2. – С. 170–180.
33. Мушинка М. Володимир Гнатюк: життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства / М. Мушинка. – Париж ; Нью-Йорк ; Сідней ; Торонто, 1987. – 307 с.
34. Над свіжими могилами // ЛНВ. – 1902. – Т. 20. – С. 160–175.
35. Огляди // ЛНВ. – 1907. – Т. 38. – С. 140–162.
36. Пчілка О. Микола Лисенко (Спогади і думки) / О. Пчілка // ЛНВ. – 1913. – Т. 61. – С. 235–254.
37. Русова С. Жінка в поезії Шевченка / С. Русова // ЛНВ. – 1914. – Т. 65. – С. 242–247.
38. Русова С. Дещо про сербську сучасну літературу / С. Русова // ЛНВ. – 1913. – Т. 64. – С. 120–128.
39. Сімович В. Іван Франко: його життя та діяльність / В. Сімович. – Львів : Українське видавництво, 1946. – 112 с.
40. Старицька-Черняхівська Л. Елементи творчості М. Кошобинського / Л. Старицька-Черняхівська // ЛНВ. – 1913. – Т. 64. – Кн. IV. – С. 204–219.
41. Старицька-Черняхівська Л. Хвилини життя Лесі Українки / Л. Старицька-Черняхівська // ЛНВ. – 1913. – Т. 64. – Кн. III. – С. 30–36.
42. Стешенко І. Наша велика книга / І. Стешенко // ЛНВ. – 1914. – Т. 65. – С. 117–225.
43. Томашівський С. Богдан Хмельницький, історична драма М. Старицького / С. Томашівський // ЛНВ. – 1898. – Т. 4. – С. 11–20.
44. Труш І. Корнило Устиянович (Некролог) / І. Труш // ЛНВ. – 1903. – Т. 23. – С. 218–222.
45. Франко А. Науково-організаційна і видавнича діяльність І. Франка у Науковому товаристві ім. Шевченка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07. 00. 01 / А. Франко. – К., 1995. – 28 с.
46. Франко І. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий) / І. Франко // ЛНВ. – 1908. – Т. 41. – С. 237–243.
47. Франко І. Із чужих літератур. Сучасні польські поети / І. Франко // ЛНВ. – 1899. – Т. 5. – С. 176–200.
48. Франко І. Лист до Б. Д. Грінченка. Львів, 19 листопада 1897 р. / І. Франко // Франко І. Я. Зібрання творів у 50-ти томах. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 50. Листи (1895–1916). – С. 49–50.
49. Франко І. Лист до А. Ю. Кримського. Львів, 22 лютого 1904 р. / І. Франко // Франко І. Я. Зібрання творів. – Т. 50. – С. 237–239.
50. Франко І. Лист до Н. К. Кибальчич. Ловрана, 9 березня 1909 р. / І. Франко // Франко І. Я. Зібрання творів. – Т. 50. – С. 370–371.

51. Франко І. Лисенкове свято в Австрії / І. Франко // ЛНВ. – 1904. – Т. 25. – С. 47–52.
52. Франко І. Уваги на сучасні теми: Заборона “Літературно-Наукового Вісника” в Росії / І. Франко // ЛНВ. – 1901. – Т. 16. – С. 39–42.
53. Франко І. Українська література за 1899 рік / І. Франко // Франко І. Я. Зібрання творів у 50-ти томах. – К. : Наукова думка, 1982. – Т. 33 : Літературно-критичні праці (1900–1902). – С. 10–13.
54. Франко І. Українсько-руська література і наука в 1899 році / І. Франко // Мозаїка із творів, що не ввійшли до Зібрання творів у 50-ти томах / [упоряд. З. Т. Франко, М. Г. Василенко]. – Львів : Каменярь, 2001. – С. 155 – 159.
55. Франко І. Ціна літературної праці / І. Франко // Франко І. Я. Зібрання творів у 50-ти томах. – К. : Наукова думка, 1983. – Т. 38 : Літературно-критичні праці (1896–1911). – С. 518–523.
56. Франко-Клочко А. Іван Франко і його родина. Спомини / А. Франко-Клочко. – Торонто : Ліга визволення України, 1956. – 130 с.
57. Хроніка і бібліографія // ЛНВ. – 1899. – Т. 6. – С. 185–200.
58. Хроніка і бібліографія // ЛНВ. – 1900. – Т. 11. – С. 204–216.
59. Хроніка і бібліографія // ЛНВ. – 1904. – Т. 25. – С. 185–200.
60. Хроніка і бібліографія // ЛНВ. – 1904. – Т. 26. – С. 123–124.
61. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІА України у Львові), ф. 401, оп. 1. Редакція журналу “Літературно-науковий вісник” м. Львів. Спр. 5. Лист Грушевського М. міністру внутрішніх справ Російської імперії з пропозицією зняти заборону на розповсюдження журналу в Східній Україні. 1904 р. – 1 арк.
62. ЦДІА України у Львові, ф. 401, оп. 1, спр. 11. Списки передплатників журналу з Кисва, Полтави, Харкова та інших міст. 1907 р. – 1 арк.
63. Шаповал Ю. “Літературно-науковий вісник” (1898–1932 рр.) : творення державницької ідеології українства / Ю. Шаповал. – Львів, 2000. – 352 с.
64. Широцький К. “Русалки” (Картини Шевченка) / К. Широцький // ЛНВ. – 1914. – Т. 65. – С. 282–287.
65. Щурат В. Тоді це було ще маревом / В. Щурат // Спогади про Івана Франка. – Львів, 1997. – С. 276–280.
66. Ювилей 25-літньої літературної діяльності Івана Франка // ЛНВ. – 1898. – Т. 4. – С. 113–120.

The article analyses the contents of the Literary & Scientific Reporter within 1898 – 1914. The author pays attention also to the preconditions for the periodical publishing and editing and for displaying of Ukrainians' national and cultural life in Galychyna at the end of the 19th – beginning of the 20th centuries.

Key words: the Literary & Scientific Reporter, Galychyna, periodicals.

УДК 930.1:94(477) “1920-1941”

ББК 63.3 (4 Укр)

Н.М. Надурак

ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ ДІЯЛЬНОСТІ УВО-ОУН (1920–1941 рр.)

Стаття присвячена дослідженню основних етапів сучасної української історіографії діяльності Української військової організації та Організації українських націоналістів у 1920–1941 рр. Проаналізовано особливості та рівень дослідження проблеми в сучасній українській науковій літературі, визначено найбільш складні та дискусійні питання історії українського націоналістичного руху міжвоєнного часу, зроблено висновки, що саме сучасні дослідники намагаються утвердитися на позиціях об'єктивного бачення проблеми.

Ключові слова: сучасна українська історіографія, діаспорна історіографія, радянська історіографія, український національно-визвольний рух, Українська військова організація, Організація українських націоналістів, історіографічний етап, націоналістичний рух.

З проголошенням незалежності України й зміною методологічної основи гуманітарних наук розпочався новий етап дослідження історії національно-визвольної боротьби 20–30-х рр. ХХ ст. На початку 90-х рр. українські історики та суспільство по-новому відкривають для себе чимало проблем національної історії, серед яких діяльність Української військової організації та Організації українських націоналістів у 1920–1941 рр., яка хвилює й особливо цікавить у зв'язку з наявністю очевидців і хронологічною близькістю до сучасності подій, що викликають суперечливі емоції в суспільстві. У сучасній українській історичній науці домінує точка зору, що бере свій початок